

שאלה: התורה מספרת כי חוה אמנו נבראה ישירות ע"י הקב"ה. היתה צריכה להיות מושלמת ובכל זאת חטאה. כיצד אירע שבכל זאת טעתה.

תשובה: יש הבדל בין מה שהקב"ה ציוה לאדם הראשון ובין מה שהעביר לחוה אשתו [כך מפורש באבות דר' נתן, פרק א פסקא ז]. הקב"ה אמר "וּמַעַץ הַדְּעַת טוֹב וְרַע לֹא תֹאכַל מִמֶּנּוּ כִּי בַיּוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ מוֹת תָּמוּת" (בראשית ב, יז).

אבל כשהיא ספרה לנחש ממה עליה להזהר, הוסיפה פרט שהקב"ה לא אמר: "וּמַפְרִי הַעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגֵּן אָמַר אֱלֹהִים לֹא תֹאכְלוּ מִמֶּנּוּ וְלֹא תִגְעוּ בּוֹ פֶּן תָּמּוּתוּ" (בראשית ג, ג):

המדרש מלמד שהנחש דחף אותה עד שגופה נגע בעץ, ולא מתה. אמר לה הנחש, כמו שאת לא מתה מהנגיעה, כך לא תמותי מהאכילה. אכלה מפרי העץ, ומיד הלכה לשתף עמה את בעלה ונתנה גם לו.

לכאורה, מה שהיא הוסיפה היתה לשם סייג, החמירה כדי לא להגיע לגוף האיסור. וזה דומה לכל החומרות וההרחקות מדרבנן הידועים לנו למאותיהם. ומדוע מה שעשתה היה קלקול? אלא אם היתה יודעת מה הוא גוף האיסור [מדאורייתא] ומה התוספת שבני אדם הוסיפו [מדרבנן] לא היתה טועה כשראתה שלא מתה מפני הנגיעה. אבל היא שקלה את שניהם באותה רמה של חיוב, ולכן טעתה ונכשלה.

הרי כתוב בתורה "לֹא תוֹסִיפוּ עַל הַדְּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם, וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר אֶת מִצְוֹת ה' אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוֶּה אֶתְכֶם" (דברים ד, ב). נשאל: כיצד חז"ל הוסיפו כל כך הרבה? אלא הם עצמם עשו סימן היכר כדי שנדע שאין לגזירותיהם אותה חומרה של מצוות מהתורה, לכן בספקות אפשר להקל. ואפילו בספק כיצד יש לפסוק, כשיש חילוקי דעות בין הפוסקים ואין יודעים מי מהם הצודק, יש להקל (רמב"ם, הל' ממרים, סוף פרק א).

אילו חוה היתה שמה לב שהקב"ה לא ציוה על הנגיעה אלא אדם הראשון הוא שהוסיף זאת על דעת עצמו, לא היתה נכשלת. לכן גם לנו כדאי לדעת תמיד מה דאורייתא ומה דרבנן כדי לדעת איך לנהוג בספקות. כל שכן הדבר לענין מנהגים שהדורות האחרונים הוסיפו בנוסף לחיובים שהם דרבנן. לפעמים מחמת לחץ הזמן או הפסד מרובה או מקום צער הגוף או שאר אונס אין לקיים את המנהגים שהוסיפו האחרונים. על ידי זה ניצולים ממכשולים.